

Three Matzot and Four Cups of Wine (*Pri Tzadik: Maamarei Pesach 5*)

Three Matzot Correspond to Three Avot

1. Haggadah

שלשה אני יודע – שלשה אבות

Who knows three? I know three – three are the fathers...

Four Cups of Wine Correspond to Butler's Dream and Phrases of Redemption

2. Yerushalmi Pesachim 10:1

מניין לארבעה כוסות רבי יוחנן בשם ר' ר' בנייה כנגד ארבע גאולות (שמות ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגומר והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבעה כוסות של פרעה (בראשית מ) וכוס פרעה בידי ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה ונתת כוס פרעה בידו וגו'. רבי לוי אמר כנגד ארבעה מלכיות.

What is the source for four cups of wine? Rabbi Yochanan said in the name of Rabbi Bannai, 'they correspond to the four phrases of redemption'.... Rabbi Yehoshua ben Levi says they correspond to the four cups of Pharaoh.... Rabbi Levi says they correspond to the four exiles.

3. Bereishit 40:11, 13

וְכֹס פְּרֹעָה, בְּיָדִי; וְאָקַח אֶת-הָעֲנָבִים, וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל-כּוֹס פְּרֹעָה, וְאֶתְּן אֶת-הַכּוֹס, עַל-כֶּף פְּרֹעָה.

וְנָתַתְּ כּוֹס-פְּרֹעָה, בְּיָדוֹ, כַּמְשָׁפֵט הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר הָיִיתָ מְשַׁקֵּהוּ.

Pharaoh's **cup** was in my hand; and I took the grapes, and pressed them into Pharaoh's **cup**, and I gave the **cup** into Pharaoh's hand.'

And you will give Pharaoh's **cup** into his hand, after the former manner when you were his butler.

4. Shemot 6:6-7

לֵךְ אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה', וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם; וּגְאֹלְתִי אֶתְכֶם בְּזֵרוּעַ נְטוּיָהּ, וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים. וּלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם, וְהֵייתִי לָכֶם ל־אֱלֹקִים

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-rd, and **I will bring you out** from under the burdens of the Egyptians, and **I will deliver you** from their bondage, and **I will redeem you** with an outstretched arm, and with great judgments. And **I will take you to Me** for a people, and I will be to you a G-d

5. Shemot Rabba 6:4

ארבע גאולות יש כאן והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי כנגד ארבע גזירות שגזר עליהן פרעה וכנגדן תקנו חכמים ארבע כוסות בליל הפסח לקיים מה שנאמר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

There are four phrases of redemption here: "I will bring them out"; "I will save them"; "I will redeem them" and "I will take them to Me." These correspond to the four decrees that Pharaoh made against the Israelites. And our Rabbis established four cups on Seder night corresponding to these four, to fulfil the verse, "I will raise the cup of salvation and I will call upon the name of G-d" (Tehillim 116:13).

"I will bring them out" corresponds to Avraham

6. Bereishit 15:14

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

Afterwards they went out with great wealth

This corresponds also to the mitzvah of Pesach sacrifice, because the main purpose of the sacrifice was to protect.

7. Shemot 12:36

וה' נתן את-חַן הָעַם, בְּעֵינֵי מִצְרַיִם--וַיִּשְׂאֲלוּם; וַיִּנְצְלוּ, אֶת-מִצְרַיִם.

And G-d gave the people favour in the sight of the Egyptians, so that they let them have what they asked. And they despoiled the Egyptians.

8. Berachot 9b

שעשאוהו כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דג

They made it like a net which contains no fish and like a tower which contains no grain.

9. Midrash Shochar Tov 107

כעובר שהוא במעי בהמה והרועה נותן ידו ושומטה כך הנסה א-לקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי.

Like a baby in the womb of an animal. The shepherd uses his hand to help it come out. Similarly "G-d assayed to come and bring one nation out from the middle of the other" (Devarim 4:34).

This corresponds to Yitzchak

10. Avot 4:1

איזהו גבור? הכובש את יצרו.

Who is mighty? Someone who conquers the evil inclination.

This corresponds to Maror

11. Bereishit Rabba 65

יצחק תבע יסורין.

Yitzchak asked for suffering.

"I will redeem you" corresponds to Yaakov

12. Shemot 12:18

בְּרֵאשֵׁן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, בְּעֶרְב, תֹּאכְלוּ, מַצֹּת: עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים, לַחֹדֶשׁ--בְּעֶרְב

In the evening You shall eat matzot

13. Berachot 17a

ר' אלכסנדר בטר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם.

R. Alexandri on concluding his prayer added the following: May it be Thy will, O Lord our God, to station us in an illumined corner and do not station us in a darkened corner, and let not our heart be sick nor our eyes darkened! According to some this was the prayer of R. Hamnuna, and R. Alexandri on concluding his prayer used to add the following: Sovereign of the Universe, it is known full well to Thee that our will is to perform Thy will, and what prevents us? The yeast in the dough and the subjection to the foreign powers. May it be Thy will to deliver us from their hand, so that we may return to perform the statutes of Thy will with a perfect heart!

14. Bereishit 29:21

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן הֲבֵה אֶת אִשְׁתֵּי כִּי מָלְאוּ יָמַי וְאָבוֹאָה אֵלַיָּהּ:

And Jacob said to Laban, "Give me my wife, for my days are completed, that I may come to her."

15. Rashi Bereishit 29:21

זוהו שאמר ואבואה אליה, והלא קל שבקלים אינו אומר כן, אלא להוליד תולדות אמר כן :

This is what he [meant when he] said, "that I may come to her." Now, isn't it true that even the most degenerate person would not say this? But he (Jacob) meant [that he intended] to beget generations. – [from Gen. Rabbah 70:18]

16. Tzidkat HaTzadik 157

אילו היה נמצא אדם שומר הברית כל ימיו בתכלית שלא נתכוין מעולם באותו אבר להנאתו היה חי לעולם.

If a man would completely guard his brit milah for his entire life for its purpose, and never have intention to derive pleasure from that organ he would live forever.

17. Shir HaShirim 4:6-7

עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם, וְנָסוּ הַצִּלְלִים--אֵלֶיךָ לִי אֵל-הַר הַמּוֹר, וְאֵל-גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה. כָּלֶךָ יִפֶּה רַעִיתִי, וַיּוֹם אֵין בָּךְ.

Until the day breathe, and the shadows flee away, I will get me to the mountain of myrrh, and to the hill of frankincense. Thou art all fair, my love; and there is no spot in thee.

18. Shir HaShirim Rabba 4:7

ד"א אלך לי אל הר המור זה אברהם שהוא ראש לכל הצדיקים ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח : כלך יפה רעיתי זה יעקב אבינו שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בה פסולת

"I will go to the mountain of myrrh" - this refers to Avraham who was the first of all the righteous people. "To the valley of frankincense" - this refers to Yitzchak who was offered like a handful of frankincense on the altar. "My beloved, you are entirely beautiful" - this refers to Yaakov whose bed was complete, and no imperfection could be found [in his descendants].

19. Shmuel 2 14:14

כִּי-מוֹת נְמוֹת--וְכַמִּים הַנְּגָרִים אֶרְצָה, אֲשֶׁר לֹא יֵאָסֶפוּ; וְלֹא-יִשָּׂא אֶ-לֵקִים, נִפְשׁ, וְחֶשֶׁב מִחְשְׁבוֹת, לְבַלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ; נִדַּח.

For we must needs die, and are as water spilt on the ground, which cannot be gathered up again; neither doth God respect any person; but let him devise means, that he that is banished be not an outcast from him.

20. Amos 9:9

כִּי-הִנֵּה אֲנֹכִי מְצַוֶּה, וְהִנְעוֹתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בַּיִת יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר יִנוּעַ בְּכַבְרָה, וְלֹא-יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ.

For, lo, I will command, and I will sift the house of Israel among all the nations, like as corn is sifted in a sieve, yet shall not the least grain fall upon the earth.

21. Avoda Zara 5a

אמר ר"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם שנאמר (תהילים פב) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וגו'

Said Resh Lakish: Come let us render gratitude to our forebears, for had they not sinned, we should not have come to the world, as it is said: I said ye are gods and all of you sons of the Most High; now that you have spoilt your deeds, ye shall indeed die like mortals etc.

22. Zohar Rayeh Mehemnah beginning of Parshat Ekev

לכו לחמו בלחמי ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה

“Come, eat of my bread” (Mishlei 9:5) – this bread is the Written Torah; “and drink of the wine which I have mingled” (ibid.) – this wine is the Oral Torah.

Bread of Poverty¹

1. Devarim 16:3

לֹא-תֹאכַל עִלְיוֹ חֶמֶץ, שִׁבַּעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עִנִּי: כִּי בַחֲפִזוֹן, יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם--לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם יֵצִאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

You shall eat no leavened bread with it; seven days you must eat unleavened bread, the **bread of poverty**; for in haste you came forth out of the land of Egypt.

¹ Rav Tzadok: *Ameilah shel Torah* 3

2. Kiddushin 38b

ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן.

“The Children of Yisrael ate manna for forty years” (Shemot 16:35). Did they really eat manna for forty years? Surely they ate it for forty years minus thirty days! Rather this teaches us that the cakes which they brought with them from Egypt had the taste of manna.

3. Yoma 75

תנו רבנן (תהילים עח) לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר"ע.

It was taught: “a man ate the bread of the mighty (*lechem abirim*)” – the bread that is eaten by the angels, says Rabbi Akiva.

4. Shabbat 89a

שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם.

What else is written in it [the Torah]? “Do not murder; do not commit adultery; do not steal.” – ‘Do you have jealousy amongst each other? Do you have an evil inclination amongst you?’

Devarim 8:3

וַיַּעֲרֶבְךָ, וַיַּרְעֲבֶךָ, וַיֹּאכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ, וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ: לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ, כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם--כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יְהוָה, יִחְיֶה הָאָדָם.

And He afflicted you, and suffered you to hunger, and fed you with manna, which you did not know nor did your fathers know; in order that He might make known to you that man does not live by bread only, but by that which comes from the mouth of G-d does a man live.

5. Berachot 32a

אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישי שנאמר (הושע יג) כמרעיתם וישבעו וירם לבם על כן שכחוני.

Rav Acha the son of Rav Huna said in the name of Rav Sheshet: This bears out the popular saying: A full stomach is a bad sort, as It says, “When they were fed they became full, they were filled and their heart was exalted; therefore they have forgotten Me” (Hoshea 13:6).

6. Mechilta beginning of Beshalach

מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן.

From here Rabbi Shimon bar Yochai used to say that the Torah was only given to be expounded by those who ate manna.

7. Avot 6:4

כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל.

This is the way of Torah: Eat bread with salt and water in measure, sleep on the ground and live a life of pain, and toil in Torah.

8. Tzidkat HaTzadik 152

כפי התרחקות האדם מן הרע והיינו מכל חמודות העולם הזה ותשוקות דלגרמיה כך הוא מתקרב להשם יתברך ומשיג אורו יתברך... וכן להיפך כפי השגתו מהשם יתברך כך מתרחק מעניני עולם הזה.

The more a person distances themselves from evil – meaning all the desires of this world and personal wants – the more they come close to G-d and perceive His light.... And conversely, the more a person perceives G-d the more they will be distanced from the physical world.

In Order That You Remember the Day that You Left Egypt...

1. Rav Tzadok: Pri Tzadik Maamarei Pesach 24

הענין הוא דנודע כי בצאת בני ישראל ממצרים לא היה שום הפרש ביניהם למצרים כמו שאמרו (שיר השירים רבה ב', ה') גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגדלי בלורית וכו' רק שהקב"ה חשק בהם ונשבע לגואלם ובחסדו הגדול האיר והופיע בתוך עומק לבבם מגודל קדושתו בלי הכנה מצדם עד שהוציאם ממצרים ולכן נצטוינו לזכור בכל יום יציאת מצרים ואין המכוון על הזכרה בפה בלבד אלא שיהיה דבר זה נקבע בעומק לב כל ישראל שבאם חס ושלום יהיה משוקע באיזה תאוה וסיאוב רחמנא ליצלן ולא יוכל לשות עצה בנפשו אל יתיאש עצמו רק שיאמין ויצפה לה' יתברך ויוציאו מהסגירו כי יתחזק לבבו שאיננו משוקע יותר ממה שהיו אז ישראל משוקעים בארבעים ותשע שערי טומאה וה' יתברך הוציאם משם בלי אתערותא דלתתא כן גם לי יעזור ה' יתברך ולזה נצטוינו לזכור יציאת מצרים.

The concept here is that it is known that when the Children of Yisrael left Egypt there was absolutely no difference between them and the Egyptians. We find in the Midrash: "One nation from the midst of the other"- these were uncircumcised and those were uncircumcised; these grew their hair long and those grew their hair long.... However G-d loved them and had promised to redeem them. In His great kindness he shone light on them and placed His holiness in the depths of their hearts with no preparation on their part. Until they were redeemed from Egypt. Therefore we are commanded to remember the exodus from Egypt every day. This does not mean simply remembering verbally. Rather the concept must be firmly fixed in the depths of the heart of every Jew: if (*chas veshalom*) he is sunk in desire and impurity (Heaven forbid) and can find no way out of it he should not despair. Rather he must believe and hope to G-d that He will bring him out of his troubles. He must strengthen his heart that he is not sunk more deeply than Yisrael were at that time, in the forty nine levels of impurity. G-d saved them without any effort on their part. I must believe that He can save me in the same way. This is the commandment to remember the exodus from Egypt.

Three Matzot and Four Cups of Wine (*Pri Tzadik: Maamarei Pesach 5*)

Three Matzot Correspond to Three Avot

1. Haggadah

שלשה אני יודע – שלשה אבות

Who knows three? I know three – three are the fathers...

Four Cups of Wine Correspond to Butler's Dream and Phrases of Redemption

2. Yerushalmi Pesachim 10:1

מניין לארבעה כוסות רבי יוחנן בשם ר' ר' בנייה כנגד ארבע גאולות (שמות ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגומר והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבעה כוסות של פרעה (בראשית מ) וכוס פרעה בידי ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה ונתת כוס פרעה בידו וגו'. רבי לוי אמר כנגד ארבעה מלכיות.

What is the source for four cups of wine? Rabbi Yochanan said in the name of Rabbi Bannai, 'they correspond to the four phrases of redemption'.... Rabbi Yehoshua ben Levi says they correspond to the four cups of Pharaoh.... Rabbi Levi says they correspond to the four exiles.

3. Bereishit 40:11, 13

וְכֹס פְּרֹעָה, בְּיָדִי; וְאָקַח אֶת-הָעֲנָבִים, וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל-כּוֹס פְּרֹעָה, וְאֶתְּן אֶת-הַכּוֹס, עַל-כֶּף פְּרֹעָה.

וְנָתַתְּ כּוֹס-פְּרֹעָה, בְּיָדוֹ, כַּמְשָׁפֵט הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר הָיִיתָ מְשַׁקֵּהוּ.

Pharaoh's **cup** was in my hand; and I took the grapes, and pressed them into Pharaoh's **cup**, and I gave the **cup** into Pharaoh's hand.'

And you will give Pharaoh's **cup** into his hand, after the former manner when you were his butler.

4. Shemot 6:6-7

לֵךְ אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה', וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם; וּגְאֵלְתִּי אֶתְכֶם בְּזָרוּעַ נְטוּיָהּ, וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים. וּלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם, וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-rd, and **I will bring you out** from under the burdens of the Egyptians, and **I will deliver you** from their bondage, and **I will redeem you** with an outstretched arm, and with great judgments. And **I will take you to Me** for a people, and I will be to you a G-d

5. Shemot Rabba 6:4

ארבע גאולות יש כאן והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי כנגד ארבע גזירות שגזר עליהן פרעה וכנגדן תקנו חכמים ארבע כוסות בליל הפסח לקיים מה שנאמר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

There are four phrases of redemption here: "I will bring them out"; "I will save them"; "I will redeem them" and "I will take them to Me." These correspond to the four decrees that Pharaoh made against the Israelites. And our Rabbis established four cups on Seder night corresponding to these four, to fulfil the verse, "I will raise the cup of salvation and I will call upon the name of G-d" (Tehillim 116:13).

"I will bring them out" corresponds to Avraham

6. Bereishit 15:14

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

Afterwards they went out with great wealth

This corresponds also to the mitzvah of Pesach sacrifice, because the main purpose of the sacrifice was to protect.

7. Shemot 12:36

וה' נתן את-חַן הָעַם, בְּעֵינֵי מִצְרַיִם--וַיִּשְׂאֲלוּם; וַיִּנְצְלוּ, אֶת-מִצְרַיִם.

And G-d gave the people favour in the sight of the Egyptians, so that they let them have what they asked. And they despoiled the Egyptians.

8. Berachot 9b

שעשאוהו כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דג

They made it like a net which contains no fish and like a tower which contains no grain.

9. Midrash Shochar Tov 107

כעובר שהוא במעי בהמה והרועה נותן ידו ושומטה כך הנסה א-לקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי.

Like a baby in the womb of an animal. The shepherd uses his hand to help it come out. Similarly "G-d assayed to come and bring one nation out from the middle of the other" (Devarim 4:34).

This corresponds to Yitzchak

10. Avot 4:1

איזהו גבור? הכובש את יצרו.

Who is mighty? Someone who conquers the evil inclination.

This corresponds to Maror

11. Bereishit Rabba 65

יצחק תבע יסורין.

Yitzchak asked for suffering.

"I will redeem you" corresponds to Yaakov

12. Shemot 12:18

בְּרֵאשֵׁן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, בְּעֶרְב, תֹּאכְלוּ, מַצֹּת: עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים, לַחֹדֶשׁ--בְּעֶרְב

In the evening You shall eat matzot

13. Berachot 17a

ר' אלכסנדר בטר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם.

R. Alexandri on concluding his prayer added the following: May it be Thy will, O Lord our God, to station us in an illumined corner and do not station us in a darkened corner, and let not our heart be sick nor our eyes darkened! According to some this was the prayer of R. Hamnuna, and R. Alexandri on concluding his prayer used to add the following: Sovereign of the Universe, it is known full well to Thee that our will is to perform Thy will, and what prevents us? The yeast in the dough and the subjection to the foreign powers. May it be Thy will to deliver us from their hand, so that we may return to perform the statutes of Thy will with a perfect heart!

14. Bereishit 29:21

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן הֲבֵה אֶת אִשְׁתֵּי כִּי מָלְאוּ יָמַי וְאָבוֹאָה אֵלַיָּהּ:

And Jacob said to Laban, "Give me my wife, for my days are completed, that I may come to her."

15. Rashi Bereishit 29:21

זוהו שאמר ואבואה אליה, והלא קל שבקלים אינו אומר כן, אלא להוליד תולדות אמר כן :

This is what he [meant when he] said, "that I may come to her." Now, isn't it true that even the most degenerate person would not say this? But he (Jacob) meant [that he intended] to beget generations. – [from Gen. Rabbah 70:18]

16. Tzidkat HaTzadik 157

אילו היה נמצא אדם שומר הברית כל ימיו בתכלית שלא נתכוין מעולם באותו אבר להנאתו היה חי לעולם.

If a man would completely guard his brit milah for his entire life for its purpose, and never have intention to derive pleasure from that organ he would live forever.

17. Shir HaShirim 4:6-7

עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם, וְנָסוּ הַצִּלְלִים--אֵלֶיךָ לִי אֵל-הַר הַמּוֹר, וְאֵל-גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה. כָּלֶךָ יִפֶּה רַעִיתִי, וַיּוֹם אֵין בָּךְ.

Until the day breathe, and the shadows flee away, I will get me to the mountain of myrrh, and to the hill of frankincense. Thou art all fair, my love; and there is no spot in thee.

18. Shir HaShirim Rabba 4:7

ד"א אלך לי אל הר המור זה אברהם שהוא ראש לכל הצדיקים ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח : כלך יפה רעיתי זה יעקב אבינו שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בה פסולת

"I will go to the mountain of myrrh" - this refers to Avraham who was the first of all the righteous people. "To the valley of frankincense" - this refers to Yitzchak who was offered like a handful of frankincense on the altar. "My beloved, you are entirely beautiful" - this refers to Yaakov whose bed was complete, and no imperfection could be found [in his descendants].

19. Shmuel 2 14:14

כִּי-מוֹת נְמוֹת--וְכַמִּים הַנְּגָרִים אֶרְצָה, אֲשֶׁר לֹא יֵאָסֶפוּ; וְלֹא-יִשָּׂא אֶ-לֵקִים, נִפְשׁ, וְחֶשֶׁב מִחְשְׁבוֹת, לְבַלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ; נִדַּח.

For we must needs die, and are as water spilt on the ground, which cannot be gathered up again; neither doth God respect any person; but let him devise means, that he that is banished be not an outcast from him.

20. Amos 9:9

כִּי-הִנֵּה אֲנֹכִי מְצַוֶּה, וְהִנְעוֹתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בַּיִת יִשְׂרָאֵל, כְּאֲשֶׁר יִנּוּעַ בְּכַבְרָה, וְלֹא-יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ.

For, lo, I will command, and I will sift the house of Israel among all the nations, like as corn is sifted in a sieve, yet shall not the least grain fall upon the earth.

21. Avoda Zara 5a

אמר ר"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם שנאמר (תהילים פב) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וגו'

Said Resh Lakish: Come let us render gratitude to our forebears, for had they not sinned, we should not have come to the world, as it is said: I said ye are gods and all of you sons of the Most High; now that you have spoilt your deeds, ye shall indeed die like mortals etc.

22. Zohar Rayeh Mehemnah beginning of Parshat Ekev

לכו לחמו בלחמי ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה

“Come, eat of my bread” (Mishlei 9:5) – this bread is the Written Torah; “and drink of the wine which I have mingled” (ibid.) – this wine is the Oral Torah.

Bread of Poverty¹

1. Devarim 16:3

לֹא-תֹאכַל עִלְיוֹ חֶמֶץ, שִׁבַּעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עִנִּי: כִּי בַחֲפִזוֹן, יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם--לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם יֵצִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

You shall eat no leavened bread with it; seven days you must eat unleavened bread, the **bread of poverty**; for in haste you came forth out of the land of Egypt.

¹ Rav Tzadok: Ameilah shel Torah 3

2. Kiddushin 38b

ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן.

“The Children of Yisrael ate manna for forty years” (Shemot 16:35). Did they really eat manna for forty years? Surely they ate it for forty years minus thirty days! Rather this teaches us that the cakes which they brought with them from Egypt had the taste of manna.

3. Yoma 75

תנו רבנן (תהילים עח) לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר"ע.

It was taught: “a man ate the bread of the mighty (*lechem abirim*)” – the bread that is eaten by the angels, says Rabbi Akiva.

4. Shabbat 89a

שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם.

What else is written in it [the Torah]? “Do not murder; do not commit adultery; do not steal.” – ‘Do you have jealousy amongst each other? Do you have an evil inclination amongst you?’

Devarim 8:3

וַיַּעֲרֶבְךָ, וַיַּרְעֲבֶךָ, וַיֹּאכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ, וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ: לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ, כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם--כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יְהוָה, יִחְיֶה הָאָדָם.

And He afflicted you, and suffered you to hunger, and fed you with manna, which you did not know nor did your fathers know; in order that He might make known to you that man does not live by bread only, but by that which comes from the mouth of G-d does a man live.

5. Berachot 32a

אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישי שנאמר (הושע יג) כמרעיתם וישבעו וירם לבם על כן שכחוני.

Rav Acha the son of Rav Huna said in the name of Rav Sheshet: This bears out the popular saying: A full stomach is a bad sort, as It says, “When they were fed they became full, they were filled and their heart was exalted; therefore they have forgotten Me” (Hoshea 13:6).

6. Mechilta beginning of Beshalach

מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן.

From here Rabbi Shimon bar Yochai used to say that the Torah was only given to be expounded by those who ate manna.

7. Avot 6:4

כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל.

This is the way of Torah: Eat bread with salt and water in measure, sleep on the ground and live a life of pain, and toil in Torah.

8. Tzidkat HaTzadik 152

כפי התרחקות האדם מן הרע והיינו מכל חמודות העולם הזה ותשוקות דלגרמיה כך הוא מתקרב להשם יתברך ומשיג אורו יתברך... וכן להיפך כפי השגתו מהשם יתברך כך מתרחק מעניני עולם הזה.

The more a person distances themselves from evil – meaning all the desires of this world and personal wants – the more they come close to G-d and perceive His light.... And conversely, the more a person perceives G-d the more they will be distanced from the physical world.

In Order That You Remember the Day that You Left Egypt...

1. Rav Tzadok: Pri Tzadik Maamarei Pesach 24

הענין הוא דנודע כי בצאת בני ישראל ממצרים לא היה שום הפרש ביניהם למצרים כמו שאמרו (שיר השירים רבה ב', ה') גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגדלי בלורית וכו' רק שהקב"ה חשק בהם ונשבע לגואלם ובחסדו הגדול האיר והופיע בתוך עומק לבבם מגודל קדושתו בלי הכנה מצדם עד שהוציאם ממצרים ולכן נצטוינו לזכור בכל יום יציאת מצרים ואין המכוון על הזכרה בפה בלבד אלא שיהיה דבר זה נקבע בעומק לב כל ישראל שבאם חס ושלום יהיה משוקע באיזה תאוה וסיאוב רחמנא ליצלן ולא יוכל לשות עצה בנפשו אל יתיאש עצמו רק שיאמין ויצפה לה' יתברך ויוציאו מהסגירו כי יתחזק לבבו שאיננו משוקע יותר ממה שהיו אז ישראל משוקעים בארבעים ותשע שערי טומאה וה' יתברך הוציאם משם בלי אתערותא דלתתא כן גם לי יעזור ה' יתברך ולזה נצטוינו לזכור יציאת מצרים.

The concept here is that it is known that when the Children of Yisrael left Egypt there was absolutely no difference between them and the Egyptians. We find in the Midrash: "One nation from the midst of the other"- these were uncircumcised and those were uncircumcised; these grew their hair long and those grew their hair long.... However G-d loved them and had promised to redeem them. In His great kindness he shone light on them and placed His holiness in the depths of their hearts with no preparation on their part. Until they were redeemed from Egypt. Therefore we are commanded to remember the exodus from Egypt every day. This does not mean simply remembering verbally. Rather the concept must be firmly fixed in the depths of the heart of every Jew: if (*chas veshalom*) he is sunk in desire and impurity (Heaven forbid) and can find no way out of it he should not despair. Rather he must believe and hope to G-d that He will bring him out of his troubles. He must strengthen his heart that he is not sunk more deeply than Yisrael were at that time, in the forty nine levels of impurity. G-d saved them without any effort on their part. I must believe that He can save me in the same way. This is the commandment to remember the exodus from Egypt.

Three Matzot and Four Cups of Wine (*Pri Tzadik: Maamarei Pesach 5*)

Three Matzot Correspond to Three Avot

1. Haggadah

שלשה אני יודע – שלשה אבות

Who knows three? I know three – three are the fathers...

Four Cups of Wine Correspond to Butler's Dream and Phrases of Redemption

2. Yerushalmi Pesachim 10:1

מניין לארבעה כוסות רבי יוחנן בשם ר' ר' בנייה כנגד ארבע גאולות (שמות ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגומר והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבעה כוסות של פרעה (בראשית מ) וכוס פרעה בידי ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה ונתת כוס פרעה בידו וגו'. רבי לוי אמר כנגד ארבעה מלכיות.

What is the source for four cups of wine? Rabbi Yochanan said in the name of Rabbi Bannai, 'they correspond to the four phrases of redemption'.... Rabbi Yehoshua ben Levi says they correspond to the four cups of Pharaoh.... Rabbi Levi says they correspond to the four exiles.

3. Bereishit 40:11, 13

וְכֹס פְּרֹעָה, בְּיָדִי; וְאָקַח אֶת-הָעֲנָבִים, וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל-כּוֹס פְּרֹעָה, וְאֶתְּן אֶת-הַכּוֹס, עַל-כֶּף פְּרֹעָה.

וְנָתַתְּ כּוֹס-פְּרֹעָה, בְּיָדוֹ, כַּמְשָׁפֵט הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר הָיִיתָ מְשַׁקֵּהוּ.

Pharaoh's **cup** was in my hand; and I took the grapes, and pressed them into Pharaoh's **cup**, and I gave the **cup** into Pharaoh's hand.'

And you will give Pharaoh's **cup** into his hand, after the former manner when you were his butler.

4. Shemot 6:6-7

לֵךְ אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה', וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם; וּגְאֹלְתִי אֶתְכֶם בְּזָרוּעַ נְטוּיָהּ, וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים. וּלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם, וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-rd, and **I will bring you out** from under the burdens of the Egyptians, and **I will deliver you** from their bondage, and **I will redeem you** with an outstretched arm, and with great judgments. And **I will take you to Me** for a people, and I will be to you a G-d

5. Shemot Rabba 6:4

ארבע גאולות יש כאן והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי כנגד ארבע גזירות שגזר עליהן פרעה וכנגדן תקנו חכמים ארבע כוסות בליל הפסח לקיים מה שנאמר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

There are four phrases of redemption here: "I will bring them out"; "I will save them"; "I will redeem them" and "I will take them to Me." These correspond to the four decrees that Pharaoh made against the Israelites. And our Rabbis established four cups on Seder night corresponding to these four, to fulfil the verse, "I will raise the cup of salvation and I will call upon the name of G-d" (Tehillim 116:13).

"I will bring them out" corresponds to Avraham

6. Bereishit 15:14

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

Afterwards they went out with great wealth

This corresponds also to the mitzvah of Pesach sacrifice, because the main purpose of the sacrifice was to protect.

7. Shemot 12:36

וה' נתן את-חַן הָעַם, בְּעֵינֵי מִצְרַיִם--וַיִּשְׂאֲלוּם; וַיִּנְצְלוּ, אֶת-מִצְרַיִם.

And G-d gave the people favour in the sight of the Egyptians, so that they let them have what they asked. And they despoiled the Egyptians.

8. Berachot 9b

שעשאוהו כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דג

They made it like a net which contains no fish and like a tower which contains no grain.

9. Midrash Shochar Tov 107

כעובר שהוא במעי בהמה והרועה נותן ידו ושומטה כך הנסה א-לקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי.

Like a baby in the womb of an animal. The shepherd uses his hand to help it come out. Similarly "G-d assayed to come and bring one nation out from the middle of the other" (Devarim 4:34).

This corresponds to Yitzchak

10. Avot 4:1

איזהו גבור? הכובש את יצרו.

Who is mighty? Someone who conquers the evil inclination.

This corresponds to Maror

11. Bereishit Rabba 65

יצחק תבע יסורין.

Yitzchak asked for suffering.

"I will redeem you" corresponds to Yaakov

12. Shemot 12:18

בְּרֵאשִׁית בָּאֲרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, בְּעֶרְב, תֹּאכְלוּ, מַצֹּת: עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים, לַחֹדֶשׁ--בְּעֶרְב

In the evening You shall eat matzot

13. Berachot 17a

ר' אלכסנדר בטר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם.

R. Alexandri on concluding his prayer added the following: May it be Thy will, O Lord our God, to station us in an illumined corner and do not station us in a darkened corner, and let not our heart be sick nor our eyes darkened! According to some this was the prayer of R. Hamnuna, and R. Alexandri on concluding his prayer used to add the following: Sovereign of the Universe, it is known full well to Thee that our will is to perform Thy will, and what prevents us? The yeast in the dough and the subjection to the foreign powers. May it be Thy will to deliver us from their hand, so that we may return to perform the statutes of Thy will with a perfect heart!

14. Bereishit 29:21

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן הֲבֵה אֶת אִשְׁתֵּי כִּי מָלְאוּ יָמַי וְאָבֹאָה אֵלֶיָּהּ:

And Jacob said to Laban, "Give me my wife, for my days are completed, that I may come to her."

15. Rashi Bereishit 29:21

זוהו שאמר ואבואה אליה, והלא קל שבקלים אינו אומר כן, אלא להוליד תולדות אמר כן :

This is what he [meant when he] said, "that I may come to her." Now, isn't it true that even the most degenerate person would not say this? But he (Jacob) meant [that he intended] to beget generations. – [from Gen. Rabbah 70:18]

16. Tzidkat HaTzadik 157

אילו היה נמצא אדם שומר הברית כל ימיו בתכלית שלא נתכוין מעולם באותו אבר להנאתו היה חי לעולם.

If a man would completely guard his brit milah for his entire life for its purpose, and never have intention to derive pleasure from that organ he would live forever.

17. Shir HaShirim 4:6-7

עַד שְׁיָפוּחַ הַיּוֹם, וְנָסוּ הַצִּלְלִים--אֶלְךָ לִי אֶל-הַר הַמּוֹר, וְאֶל-גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה. כָּלֶךָ יָפָה רַעִיתִי, וַיּוֹם אֵין בָּךְ.

Until the day breathe, and the shadows flee away, I will get me to the mountain of myrrh, and to the hill of frankincense. Thou art all fair, my love; and there is no spot in thee.

18. Shir HaShirim Rabba 4:7

ד"א אלך לי אל הר המור זה אברהם שהוא ראש לכל הצדיקים ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח : כלך יפה רעיתי זה יעקב אבינו שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בה פסולת

"I will go to the mountain of myrrh" - this refers to Avraham who was the first of all the righteous people. "To the valley of frankincense" - this refers to Yitzchak who was offered like a handful of frankincense on the altar. "My beloved, you are entirely beautiful" - this refers to Yaakov whose bed was complete, and no imperfection could be found [in his descendants].

19. Shmuel 2 14:14

כִּי-מוֹת נְמוֹת--וְכַמִּים הַנְּגָרִים אֶרְצָה, אֲשֶׁר לֹא יֵאָסֶפוּ; וְלֹא-יִשָּׂא אֶ-לֵקִים, נִפְשׁ, וְחֶשֶׁב מִחֲשׁבוֹת, לְבַלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ; נִדַּח.

For we must needs die, and are as water spilt on the ground, which cannot be gathered up again; neither doth God respect any person; but let him devise means, that he that is banished be not an outcast from him.

20. Amos 9:9

כִּי-הִנֵּה אֲנֹכִי מְצַוֶּה, וְהִנְעוֹתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בַּיִת יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר יִנוּעַ בְּכַבְרָה, וְלֹא-יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ.

For, lo, I will command, and I will sift the house of Israel among all the nations, like as corn is sifted in a sieve, yet shall not the least grain fall upon the earth.

21. Avoda Zara 5a

אמר ר"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם שנאמר (תהילים פב) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וגו'

Said Resh Lakish: Come let us render gratitude to our forebears, for had they not sinned, we should not have come to the world, as it is said: I said ye are gods and all of you sons of the Most High; now that you have spoilt your deeds, ye shall indeed die like mortals etc.

22. Zohar Rayeh Mehemnah beginning of Parshat Ekev

לכו לחמו בלחמי ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה

“Come, eat of my bread” (Mishlei 9:5) – this bread is the Written Torah; “and drink of the wine which I have mingled” (ibid.) – this wine is the Oral Torah.

Bread of Poverty¹

1. Devarim 16:3

לֹא-תֹאכַל עִלְיוֹ חֶמֶץ, שִׁבַּעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עִנִּי: כִּי בַחֲפִזּוֹן, יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם--לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם יֵצִאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

You shall eat no leavened bread with it; seven days you must eat unleavened bread, the **bread of poverty**; for in haste you came forth out of the land of Egypt.

¹ Rav Tzadok: Ameilah shel Torah 3

2. Kiddushin 38b

ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן.

“The Children of Yisrael ate manna for forty years” (Shemot 16:35). Did they really eat manna for forty years? Surely they ate it for forty years minus thirty days! Rather this teaches us that the cakes which they brought with them from Egypt had the taste of manna.

3. Yoma 75

תנו רבנן (תהילים עח) לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר"ע.

It was taught: “a man ate the bread of the mighty (*lechem abirim*)” – the bread that is eaten by the angels, says Rabbi Akiva.

4. Shabbat 89a

שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם.

What else is written in it [the Torah]? “Do not murder; do not commit adultery; do not steal.” – ‘Do you have jealousy amongst each other? Do you have an evil inclination amongst you?’

Devarim 8:3

וַיַּעֲרֶבְךָ, וַיַּרְעֲבֶךָ, וַיֹּאכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ, וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ: לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ, כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם--כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יְהוָה, יִחְיֶה הָאָדָם.

And He afflicted you, and suffered you to hunger, and fed you with manna, which you did not know nor did your fathers know; in order that He might make known to you that man does not live by bread only, but by that which comes from the mouth of G-d does a man live.

5. Berachot 32a

אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישי שנאמר (הושע יג) כמרעיתם וישבעו וירם לבם על כן שכחונו.

Rav Acha the son of Rav Huna said in the name of Rav Sheshet: This bears out the popular saying: A full stomach is a bad sort, as It says, “When they were fed they became full, they were filled and their heart was exalted; therefore they have forgotten Me” (Hoshea 13:6).

6. Mechilta beginning of Beshalach

מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן.

From here Rabbi Shimon bar Yochai used to say that the Torah was only given to be expounded by those who ate manna.

7. Avot 6:4

כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל.

This is the way of Torah: Eat bread with salt and water in measure, sleep on the ground and live a life of pain, and toil in Torah.

8. Tzidkat HaTzadik 152

כפי התרחקות האדם מן הרע והיינו מכל חמודות העולם הזה ותשוקות דלגרמיה כך הוא מתקרב להשם יתברך ומשיג אורו יתברך... וכן להיפך כפי השגתו מהשם יתברך כך מתרחק מעניני עולם הזה.

The more a person distances themselves from evil – meaning all the desires of this world and personal wants – the more they come close to G-d and perceive His light.... And conversely, the more a person perceives G-d the more they will be distanced from the physical world.

In Order That You Remember the Day that You Left Egypt...

1. Rav Tzadok: Pri Tzadik Maamarei Pesach 24

הענין הוא דנודע כי בצאת בני ישראל ממצרים לא היה שום הפרש ביניהם למצרים כמו שאמרו (שיר השירים רבה ב', ה') גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגדלי בלורית וכו' רק שהקב"ה חשק בהם ונשבע לגואלם ובחסדו הגדול האיר והופיע בתוך עומק לבבם מגודל קדושתו בלי הכנה מצדם עד שהוציאם ממצרים ולכן נצטוינו לזכור בכל יום יציאת מצרים ואין המכוון על הזכרה בפה בלבד אלא שיהיה דבר זה נקבע בעומק לב כל ישראל שבאם חס ושלום יהיה משוקע באיזה תאוה וסיאוב רחמנא ליצלן ולא יוכל לשות עצה בנפשו אל יתיאש עצמו רק שיאמין ויצפה לה' יתברך ויוציאו מהסגירו כי יתחזק לבבו שאיננו משוקע יותר ממה שהיו אז ישראל משוקעים בארבעים ותשע שערי טומאה וה' יתברך הוציאם משם בלי אתערותא דלתתא כן גם לי יעזור ה' יתברך ולזה נצטוינו לזכור יציאת מצרים.

The concept here is that it is known that when the Children of Yisrael left Egypt there was absolutely no difference between them and the Egyptians. We find in the Midrash: "One nation from the midst of the other"- these were uncircumcised and those were uncircumcised; these grew their hair long and those grew their hair long.... However G-d loved them and had promised to redeem them. In His great kindness he shone light on them and placed His holiness in the depths of their hearts with no preparation on their part. Until they were redeemed from Egypt. Therefore we are commanded to remember the exodus from Egypt every day. This does not mean simply remembering verbally. Rather the concept must be firmly fixed in the depths of the heart of every Jew: if (*chas veshalom*) he is sunk in desire and impurity (Heaven forbid) and can find no way out of it he should not despair. Rather he must believe and hope to G-d that He will bring him out of his troubles. He must strengthen his heart that he is not sunk more deeply than Yisrael were at that time, in the forty nine levels of impurity. G-d saved them without any effort on their part. I must believe that He can save me in the same way. This is the commandment to remember the exodus from Egypt.

Three Matzot and Four Cups of Wine (*Pri Tzadik: Maamarei Pesach 5*)

Three Matzot Correspond to Three Avot

1. Haggadah

שלשה אני יודע – שלשה אבות

Who knows three? I know three – three are the fathers...

Four Cups of Wine Correspond to Butler's Dream and Phrases of Redemption

2. Yerushalmi Pesachim 10:1

מניין לארבעה כוסות רבי יוחנן בשם ר' ר' בנייה כנגד ארבע גאולות (שמות ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגומר והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי רבי יהושע בן לוי אמר כנגד ארבעה כוסות של פרעה (בראשית מ) וכוס פרעה בידי ואשחט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה ונתת כוס פרעה בידו וגו'. רבי לוי אמר כנגד ארבעה מלכיות.

What is the source for four cups of wine? Rabbi Yochanan said in the name of Rabbi Bannai, 'they correspond to the four phrases of redemption'.... Rabbi Yehoshua ben Levi says they correspond to the four cups of Pharaoh.... Rabbi Levi says they correspond to the four exiles.

3. Bereishit 40:11, 13

וְכֹס פְּרֹעָה, בְּיָדִי; וְאָקַח אֶת-הָעֲנָבִים, וְאֶשְׁחַט אֹתָם אֶל-כּוֹס פְּרֹעָה, וְאֶתְּן אֶת-הַכּוֹס, עַל-כֶּף פְּרֹעָה.

וְנָתַתְּ כּוֹס-פְּרֹעָה, בְּיָדוֹ, כַּמְשָׁפֵט הָרִאשׁוֹן, אֲשֶׁר הָיִיתָ מְשַׁקֵּהוּ.

Pharaoh's **cup** was in my hand; and I took the grapes, and pressed them into Pharaoh's **cup**, and I gave the **cup** into Pharaoh's hand.'

And you will give Pharaoh's **cup** into his hand, after the former manner when you were his butler.

4. Shemot 6:6-7

לֵךְ אָמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל, אֲנִי ה', וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם, וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם; וּגְאֹלְתִי אֶתְכֶם בְּזָרוּעַ נְטוּיָהּ, וּבִשְׁפָטִים גְּדֹלִים. וּלְקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם, וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים

Wherefore say unto the children of Israel: I am the L-rd, and **I will bring you out** from under the burdens of the Egyptians, and **I will deliver you** from their bondage, and **I will redeem you** with an outstretched arm, and with great judgments. And **I will take you to Me** for a people, and I will be to you a G-d

5. Shemot Rabba 6:4

ארבע גאולות יש כאן והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי כנגד ארבע גזירות שגזר עליהן פרעה וכנגדן תקנו חכמים ארבע כוסות בליל הפסח לקיים מה שנאמר (תהלים קטז, יג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

There are four phrases of redemption here: "I will bring them out"; "I will save them"; "I will redeem them" and "I will take them to Me." These correspond to the four decrees that Pharaoh made against the Israelites. And our Rabbis established four cups on Seder night corresponding to these four, to fulfil the verse, "I will raise the cup of salvation and I will call upon the name of G-d" (Tehillim 116:13).

"I will bring them out" corresponds to Avraham

6. Bereishit 15:14

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

Afterwards they went out with great wealth

This corresponds also to the mitzvah of Pesach sacrifice, because the main purpose of the sacrifice was to protect.

7. Shemot 12:36

וה' נתן את-חַן הָעַם, בְּעֵינֵי מִצְרַיִם--וַיִּשְׂאֲלוּם; וַיִּנְצְלוּ, אֶת-מִצְרַיִם.

And G-d gave the people favour in the sight of the Egyptians, so that they let them have what they asked. And they despoiled the Egyptians.

8. Berachot 9b

שעשאוהו כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דג

They made it like a net which contains no fish and like a tower which contains no grain.

9. Midrash Shochar Tov 107

כעובר שהוא במעי בהמה והרועה נותן ידו ושומטה כך הנסה א-לקים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי.

Like a baby in the womb of an animal. The shepherd uses his hand to help it come out. Similarly "G-d assayed to come and bring one nation out from the middle of the other" (Devarim 4:34).

This corresponds to Yitzchak

10. Avot 4:1

איזהו גבור? הכובש את יצרו.

Who is mighty? Someone who conquers the evil inclination.

This corresponds to Maror

11. Bereishit Rabba 65

יצחק תבע יסורין.

Yitzchak asked for suffering.

"I will redeem you" corresponds to Yaakov

12. Shemot 12:18

בְּרֵאשִׁית בָּאֲרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ, בְּעֶרְב, תֹּאכְלוּ, מַצֹּת: עַד יוֹם הָאֶחָד וְעֶשְׂרִים, לַחֹדֶשׁ--בְּעֶרְב

In the evening You shall eat matzot

13. Berachot 17a

ר' אלכסנדר בטר דמצלי אמר הכי רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכיות יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם.

R. Alexandri on concluding his prayer added the following: May it be Thy will, O Lord our God, to station us in an illumined corner and do not station us in a darkened corner, and let not our heart be sick nor our eyes darkened! According to some this was the prayer of R. Hamnuna, and R. Alexandri on concluding his prayer used to add the following: Sovereign of the Universe, it is known full well to Thee that our will is to perform Thy will, and what prevents us? The yeast in the dough and the subjection to the foreign powers. May it be Thy will to deliver us from their hand, so that we may return to perform the statutes of Thy will with a perfect heart!

14. Bereishit 29:21

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל לָבָן הֲבֵה אֶת אִשְׁתֵּי כִּי מָלְאוּ יָמַי וְאָבוֹאָה אֵלַיָּהּ:

And Jacob said to Laban, "Give me my wife, for my days are completed, that I may come to her."

15. Rashi Bereishit 29:21

זוהו שאמר ואבואה אליה, והלא קל שבקלים אינו אומר כן, אלא להוליד תולדות אמר כן :

This is what he [meant when he] said, "that I may come to her." Now, isn't it true that even the most degenerate person would not say this? But he (Jacob) meant [that he intended] to beget generations. – [from Gen. Rabbah 70:18]

16. Tzidkat HaTzadik 157

אילו היה נמצא אדם שומר הברית כל ימיו בתכלית שלא נתכוין מעולם באותו אבר להנאתו היה חי לעולם.

If a man would completely guard his brit milah for his entire life for its purpose, and never have intention to derive pleasure from that organ he would live forever.

17. Shir HaShirim 4:6-7

עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם, וְנָסוּ הַצִּלְלִים--אֵלֶיךָ לִי אֵל-הַר הַמּוֹר, וְאֵל-גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה. כָּלֶךָ יִפֶּה רַעִיתִי, וַיּוֹם אֵין בָּךְ.

Until the day breathe, and the shadows flee away, I will get me to the mountain of myrrh, and to the hill of frankincense. Thou art all fair, my love; and there is no spot in thee.

18. Shir HaShirim Rabba 4:7

ד"א אלך לי אל הר המור זה אברהם שהוא ראש לכל הצדיקים ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח : כלך יפה רעיתי זה יעקב אבינו שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בה פסולת

"I will go to the mountain of myrrh" - this refers to Avraham who was the first of all the righteous people. "To the valley of frankincense" - this refers to Yitzchak who was offered like a handful of frankincense on the altar. "My beloved, you are entirely beautiful" - this refers to Yaakov whose bed was complete, and no imperfection could be found [in his descendants].

19. Shmuel 2 14:14

כִּי-מוֹת נְמוֹת--וְכַמִּים הַנְּגָרִים אֶרְצָה, אֲשֶׁר לֹא יֵאָסֶפוּ; וְלֹא-יִשָּׂא אֶ-לֵקִים, נִפְשׁ, וְחֶשֶׁב מִחֲשָׁבוֹת, לְבַלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ; נִדַּח.

For we must needs die, and are as water spilt on the ground, which cannot be gathered up again; neither doth God respect any person; but let him devise means, that he that is banished be not an outcast from him.

20. Amos 9:9

כִּי-הִנֵּה אֲנֹכִי מְצַוֶּה, וְהִנְעוֹתִי בְּכָל-הַגּוֹיִם אֶת-בַּיִת יִשְׂרָאֵל, כַּאֲשֶׁר יִנּוּעַ בְּכַבְרָה, וְלֹא-יִפּוֹל צָרוֹר אֶרֶץ.

For, lo, I will command, and I will sift the house of Israel among all the nations, like as corn is sifted in a sieve, yet shall not the least grain fall upon the earth.

21. Avoda Zara 5a

אמר ר"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם שנאמר (תהילים פב) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וגו'

Said Resh Lakish: Come let us render gratitude to our forebears, for had they not sinned, we should not have come to the world, as it is said: I said ye are gods and all of you sons of the Most High; now that you have spoilt your deeds, ye shall indeed die like mortals etc.

22. Zohar Rayeh Mehemnah beginning of Parshat Ekev

לכו לחמו בלחמי ודא נהמא דאורייתא דבכתב ויינא דאורייתא דבעל פה

“Come, eat of my bread” (Mishlei 9:5) – this bread is the Written Torah; “and drink of the wine which I have mingled” (ibid.) – this wine is the Oral Torah.

Bread of Poverty¹

1. Devarim 16:3

לֹא-תֹאכַל עִלְיוֹ חֶמֶץ, שִׁבַּעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלְיוֹ מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי: כִּי בַחֲפֹזוֹן, יֵצְאֶת מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם--לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם יֵצִאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

You shall eat no leavened bread with it; seven days you must eat unleavened bread, the **bread of poverty**; for in haste you came forth out of the land of Egypt.

¹ Rav Tzadok: Ameilah shel Torah 3

2. Kiddushin 38b

ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן.

“The Children of Yisrael ate manna for forty years” (Shemot 16:35). Did they really eat manna for forty years? Surely they ate it for forty years minus thirty days! Rather this teaches us that the cakes which they brought with them from Egypt had the taste of manna.

3. Yoma 75

תנו רבנן (תהילים עח) לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו דברי ר"ע.

It was taught: “a man ate the bread of the mighty (*lechem abirim*)” – the bread that is eaten by the angels, says Rabbi Akiva.

4. Shabbat 89a

שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב קנאה יש ביניכם יצר הרע יש ביניכם.

What else is written in it [the Torah]? “Do not murder; do not commit adultery; do not steal.” – ‘Do you have jealousy amongst each other? Do you have an evil inclination amongst you?’

Devarim 8:3

וַיַּעֲרֶבְךָ, וַיַּרְעֲבֶךָ, וַיֹּאכְלֶךָ אֶת-הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ, וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ: לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ, כִּי לֹא עַל-הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם--כִּי עַל-כָּל-מוֹצֵא פִי-יְהוָה, יִחְיֶה הָאָדָם.

And He afflicted you, and suffered you to hunger, and fed you with manna, which you did not know nor did your fathers know; in order that He might make known to you that man does not live by bread only, but by that which comes from the mouth of G-d does a man live.

5. Berachot 32a

אמר רב אחא בריה דרב הונא אמר רב ששת היינו דאמרי אינשי מלי כריסיה זני בישי שנאמר (הושע יג) כמרעיתם וישבעו וירם לבם על כן שכחוני.

Rav Acha the son of Rav Huna said in the name of Rav Sheshet: This bears out the popular saying: A full stomach is a bad sort, as It says, “When they were fed they became full, they were filled and their heart was exalted; therefore they have forgotten Me” (Hoshea 13:6).

6. Mechilta beginning of Beshalach

מכאן היה ר' שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה התורה לדרוש אלא לאוכלי המן.

From here Rabbi Shimon bar Yochai used to say that the Torah was only given to be expounded by those who ate manna.

7. Avot 6:4

כך היא דרכה של תורה: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל.

This is the way of Torah: Eat bread with salt and water in measure, sleep on the ground and live a life of pain, and toil in Torah.

8. Tzidkat HaTzadik 152

כפי התרחקות האדם מן הרע והיינו מכל חמודות העולם הזה ותשוקות דלגרמיה כך הוא מתקרב להשם יתברך ומשיג אורו יתברך... וכן להיפך כפי השגתו מהשם יתברך כך מתרחק מעניני עולם הזה.

The more a person distances themselves from evil – meaning all the desires of this world and personal wants – the more they come close to G-d and perceive His light.... And conversely, the more a person perceives G-d the more they will be distanced from the physical world.

In Order That You Remember the Day that You Left Egypt...

1. Rav Tzadok: Pri Tzadik Maamarei Pesach 24

הענין הוא דנודע כי בצאת בני ישראל ממצרים לא היה שום הפרש ביניהם למצרים כמו שאמרו (שיר השירים רבה ב', ה') גוי מקרב גוי שהיו אלו ערלים ואלו ערלים אלו מגדלי בלורית וכו' רק שהקב"ה חשק בהם ונשבע לגואלם ובחסדו הגדול האיר והופיע בתוך עומק לבבם מגודל קדושתו בלי הכנה מצדם עד שהוציאם ממצרים ולכן נצטוינו לזכור בכל יום יציאת מצרים ואין המכוון על הזכרה בפה בלבד אלא שיהיה דבר זה נקבע בעומק לב כל ישראל שבאם חס ושלום יהיה משוקע באיזה תאוה וסיאוב רחמנא ליצלן ולא יוכל לשות עצה בנפשו אל יתיאש עצמו רק שיאמין ויצפה לה' יתברך ויוציאו מהסגירו כי יתחזק לבבו שאיננו משוקע יותר ממה שהיו אז ישראל משוקעים בארבעים ותשע שערי טומאה וה' יתברך הוציאם משם בלי אתערותא דלתתא כן גם לי יעזור ה' יתברך ולזה נצטוינו לזכור יציאת מצרים.

The concept here is that it is known that when the Children of Yisrael left Egypt there was absolutely no difference between them and the Egyptians. We find in the Midrash: "One nation from the midst of the other"- these were uncircumcised and those were uncircumcised; these grew their hair long and those grew their hair long.... However G-d loved them and had promised to redeem them. In His great kindness he shone light on them and placed His holiness in the depths of their hearts with no preparation on their part. Until they were redeemed from Egypt. Therefore we are commanded to remember the exodus from Egypt every day. This does not mean simply remembering verbally. Rather the concept must be firmly fixed in the depths of the heart of every Jew: if (*chas veshalom*) he is sunk in desire and impurity (Heaven forbid) and can find no way out of it he should not despair. Rather he must believe and hope to G-d that He will bring him out of his troubles. He must strengthen his heart that he is not sunk more deeply than Yisrael were at that time, in the forty nine levels of impurity. G-d saved them without any effort on their part. I must believe that He can save me in the same way. This is the commandment to remember the exodus from Egypt.